

רַבִּי יוֹסִי, כְּתִיב וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד, לְעֵד וְדָאֵי דִי־סֵהִיד  
סֵהֲדוּתָא.

תִּלְתָּא אֵינּוּן דְּקִיִּימוּ בְּסֵהֲדוּתָא לְאַסְהָדָא, וְאֵלִין אֵינּוּן:  
בְּאֵר דִּי־צַחֲקָא, גּוֹרֵל, וְאַבְנָא דִּישׁוּעָא יְהוֹשֻׁעַ. וְדָא  
שִׁירְתָּא, סֵהֲדוּתָא יִתִּיר מִכְּלָא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֵי הָכִי  
אַרְבַּע אֵינּוּן. אָמַר לִיה וְדָאֵי, אֲבָל גּוֹרֵל לָא כְּתִיב בֵּיה  
סֵהֲדוּתָא.

בְּאֵר דִּי־צַחֲקָא מִנְּלָן. דְּכְתִיב, (בראשית כא) בְּעִבּוֹר תִּהְיֶה לִי  
לְעֵדָה וְגו'. גּוֹרֵל, דְּכְתִיב, (במדבר כו) עַל פִּי הַגּוֹרֵל  
תִּחַלֵּק נַחֲלָתוֹ, דִּהוּה אָמַר, דָּא לִיהוּדָה, וְדָא לְבְנֵי־מִין,  
וְכֵן לְכֻלְהוּ. אֲבָנָא דִּיהוֹשֻׁעַ, דְּכְתִיב, (יהושע כד) הִנֵּה הָאֶבֶן  
הַזֹּאת תִּהְיֶה בָּנוּ לְעֵדָה. וְהִכָּא, וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד. וְכְתִיב,  
וְעֲנַתָּה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד, הִיא וְדָאֵי אֲסֵהִידת בְּהוּ  
בִישְׂרָאֵל.

תַּאנָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵאֵי דְכְתִיב וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגו',  
אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תּוֹמָם. הִכָּא אֵית  
לְאַסְתְּפְּלָא, מַהוּ אֶת דְּבָרֵי, אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת מִבְּעֵי לִיה.  
וּמַהוּ עַד תּוֹמָם. אֶלָּא הָכִי תַאנָּא בְּרֻזָּא דְּמִתְנִיתִין, כֹּל  
אֵינּוּן מְלִי דְּאָמַר מֹשֶׁה, כֹּלְהוּ מִתְגַּלְפִּי בְּשִׂמְא דְּקוּדְשָׁא  
בְּרִיךְ הוּא, וְכֹל אֵינּוּן מְלִין הוּוּ אֲתִיין, וְסִלְקִין וְנַחְתִּין,  
וּמִתְגַּלְפִּין תַּמָּן. וְכֹל מְלָה וּמְלָה הוּוּ אֲתִיָּא קָמִי מֹשֶׁה

לְאַתְגַּלְפָּא עַל יְדוּי וְקַיִמָּא קַמִּיה. וְהַיִּינוּ דְכְּתִיב עַד  
תּוֹמָם.

רַבִּי אָבָא אָמַר, אֶת דְּבַרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, שִׁירָה הַזֹּאת  
מִבְּעֵי לֵיה: מַאי קָא רְמִיזָא. אֶלָּא שִׁירְתָּא דְקוּדְשָׁא  
בְּרִיךְ הוּא אָמַר, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים א) שִׁיר הַשִּׁירִים  
אֲשֶׁר לְשִׁלְמוֹה, מִלְכָּא דְשִׁלְמוֹה כֹּלָּא דִילֵיה, וְהָא  
אוּקְיָמְנָא מְלִי. (דְתַנַּיָּא בְּתִיב) (תַּהֲלִים צב) מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם  
הַשַּׁבָּת, לְיוֹם הַשַּׁבָּת מִמָּש. שִׁיר דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא  
אָמַר. (שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמוֹה, שִׁיר דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר) (וְהִכָּא אֶת דְּבַרֵי

הַשִּׁירָה הַזֹּאת, שִׁירָה דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר)

אֶלָּא הִכָּא אֵית לְאַסְתְּכִלָּא, הֵתָם שִׁיר, וְהִכָּא שִׁירָה. דָּא  
דְכַר, וְדָא נוֹקְבָא. וְהָא תַנְיִנֵן, כָּל נְבִיאֵי כְּלָהוּ  
לְגַבֵּי מֹשֶׁה, כְּקוֹף בְּעֵינֵייהוּ דְבְנֵי נְשָׂא, וְאִינֻן אָמְרוּ  
שִׁיר, וּמֹשֶׁה אָמַר שִׁירָה. (וּמִנְלָן דְהָאֵי נוֹקְבָא הוּא, דְכְּתִיב וְעֲנֵתָה הַשִּׁירָה וּגו')  
מֹשֶׁה הָוָה לֵיה לְמִימַר שִׁיר, וְאִינֻן שִׁירָה. (דף רפ"ה ע"א) אֶלָּא  
דָּא הִיא רְזָא דְמְלָה, מֹשֶׁה לְגַרְמִיהָ לָא קָאמַר דָּא, אֶלָּא  
לְיִשְׂרָאֵל.

אָמַר לֵיה רַבִּי שְׁמַעוֹן, לָאוּ הֲכִי, אֶלָּא, מֹשֶׁה וְדָאֵי מִהֲכָא  
אֲשֶׁת־מוֹדַע, דְּאִיהוּ בְּדַרְגָּא עֲלָאָה יִתִּיר מִכְּלָא.  
מֹשֶׁה סָלִיק מִתַּתָּא לְעִילָא, וְאִינֻן נַחְתִּי מֵעִילָא לְתַתָּא.  
הוּא סָלִיק מִתַּתָּא לְעִילָא, כְּמָה דְתַנְיִנֵן מַעְלִין בְּקוּדְשׁ

וַאִין מוֹרִידִין. מֹשֶׁה סָלִיק מִתַּתָּא לְעֵילָא, דְּאָמַר שִׁירָה  
 תּוֹשְׁבַחְתָּא דְּמִטְרוֹנִיתָא, דְּאִיהִי מְשַׁבַּחַת לְמַלְכָּא. וּמֹשֶׁה  
 בְּכֹלָא (ס"א בְּמַלְכָּא) אֶתְאַחַד. וַאִינוּן נַחְתִּי מֵעֵילָא לְתַתָּא,  
 דְּאָמְרוּ שִׁיר, דְּהוּא שְׁבַחָא דְּמִשְׁבַּחָא מַלְכָּא לְמִטְרוֹנִיתָא,  
 וַאִינוּן בְּמִטְרוֹנִיתָא אֶתְאַחַדוּ. וְעַל דָּא, בְּהֵאֵי אֶשְׁתְּמוּדַע  
 שְׁבַחָא דְּמֹשֶׁה, יִתִּיר מִכְּלָהּוּ. וְהֵיִינוּ דְּכַתְיב, (שמות טו) אַז  
 יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיְי, שִׁירַתָּא  
 דְּמִטְרוֹנִיתָא לְמָאן. לַיְי. וּבְגִין כֶּךָ, וַיִּכְתּוֹב מֹשֶׁה אֶת  
 דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, וְעָנְתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת.

וְעָנְתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת, וְעָנּוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִבְּעֵי לֵיהּ.  
 אֵלָא רִזָּא דְּמַלְכָּה כְּמָה דְּאֹקִימְנָא, דְּכַתְיב, (איוב ב)  
 וְאַרְץ מִתְקוּמְמָה לוֹ, וּמֹשֶׁה בְּכֹלָא אֶסְתַּכַּל, וְעַל דָּא אָמַר  
 שִׁירָה, בְּגִין לְאַתְאַחַדָּא מַלְיָן בְּאַתְרָא דָּא, לְמַהוּי עַלְיֵיהּ  
 דִּינָא, דְּכַתְיב וְעָנְתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו. וְלָמָּה. דְּכַתְיב  
 כִּי אָנִי יַדְעָתִי אֶת יִצְרוֹ, וְכַתְיב כִּי יַדְעָתִי אַחֲרֵי מוֹתִי  
 וְגו'. וְכַד תַּעֲבֹדוּ דָּא, מִיַּד וְעָנְתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו  
 לְעַד.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב (איוב ב) יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְלֹא יִתִּיר, אֲבַל  
 וְאַרְץ מִתְקוּמְמָה לוֹ. בְּהֵאֵי, דִּינָא אֶתְעַבִּיד לְמָאן  
 דְּאַתְעַבִּיד. כְּתִיב, (שמואל ב כב) וַיְדַבֵּר הוֹד לַיְי אֶת דְּבָרֵי  
 הַשִּׁירָה הַזֹּאת. הַשְׁתָּא תּוֹשְׁבַחְתָּא דְּדוּד הוּא, בְּגִין דְּאָמַר

שִׁירָה מִתַּתָּא לְעֵילָא, וְזָכָה לְהָאֵי דְרַגָּא, וְלֹא אָמַר הָאֵי  
 שִׁירָה, אֲלֵא בְּסוּף יוֹמוֹי, דְּהָוָה בְּשְׁלִימוֹ יִתִּיר מֵהָאֵי  
 שִׁירָה. כְּמָה דְתַנִּינָן, אַל תֵּאֲמֵן בְּעַצְמָךְ עַד יוֹם מוֹתָךְ.  
 וְהִכָּא, אֲמַאי זָכָה דְּוֹד לְמִימַר שִׁירְתָּא מִתַּתָּא לְעֵילָא,  
 בְּסוּף יוֹמוֹי. דְּהָוָה בְּנִיחָא מְכַל סְטְרוֹי, דְּכַתִּיב, (שם) בְּיוֹם  
 הַצִּיל יי' אוֹתוֹ מִכַּף כָּל אוֹיְבָיו.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שִׁירְתָּא מְעֵלְיָא מְכַלָּא מַאי הֵיא. כְּמָה  
 דְתַנִּינָן בְּרוּזָא דְמִתְנִיתִין, בְּמַלִּין וּבְעוּבָדָא הַכִּי (ס"א)  
 נִמִּי מִתַּתָּא לְעֵילָא, וּמְעֵילָא לְתַתָּא. וְלִבְתַּר לְכוּוֹנָא  
 (הוא) בְּלַבָּא, וְלִקְשָׁרָא כֹּלָא בְּחַד קְשָׁרָא.

מִנְלָן מְמוּשָׁה, בְּקַדְמִיתָא, מִתַּתָּא לְעֵילָא, (דברים לב) כִּי שֵׁם  
 יי' אֶקְרָא. מַאי אֶקְרָא. כְּמָה דְכַתִּיב, (ויקרא א) וַיִּקְרָא  
 אֶל מֹשֶׁה, דָּא שְׁכִינְתָּא. לְבַתַּר, הָבוּ גְדֹל לְאַלְהֵינוּ, דָּא  
 מְלַכָּא עֲלָאָה. לְבַתַּר נַחֲתִית בְּדַרְגוּי מְעֵילָא לְתַתָּא, דְכַתִּיב  
 צְדִיק וַיִּשָּׂר. לְבַתַּר קְשִׁיר קְשָׁרָא דְמַהִימְנוּתָא וְאָמַר,  
 הוּא, וְדָא הוּא קְשָׁרָא לְכֹלָא.

בְּגִין כְּךָ, בְּעֵי בַר נַש לְסִדְרָא שְׁבַחָא דְמֵאֲרִיָּה כְּהָאֵי  
 גְּוֹנָא, בְּקַדְמִיתָא מִתַּתָּא לְעֵילָא, לְסִלְקָא יִקְרָא  
 דְמֵאֲרִיָּה, לְאַתַּר דְשִׁקְיוֹ דְעַמִּיקָא (ע' ע"א) דְבִירָא נְגִיד  
 וְנַפִּיק. לְבַתַּר (נְגִיד) לְאַמְשַׁכָּא מְעֵילָא לְתַתָּא, מֵהָהוּא שִׁקְיוֹ  
 דְנַחֲלָא, לְכֹל דְרַגָּא וְדַרְגָּא, עַד דְרַגָּא בְתַרְאָה,

לְאִמְשָׁכָא בְּרַכָּאן לְכָלָא, מְלַעֲיָלָא לְתַתָּא. לְבַתָּר בְּעֵי  
 לְקִשְׂרָא קִשְׂרָא בְּכָלָא, קִשְׂרָא דְמַהִימְנוּתָא. וְדָא הוּא בַר  
 נָשׁ דְּאוּקִיר לְשָׂמָא דְמַאֲרִיָּה, לְיַחְדָּא שְׂמָא קַדִּישָׁא. וְעַל  
 דָּא כְּתִיב, (שְׁמוּאֵל א ב) כִּי מִכְבְּדֵי אַכְבֵּד, כִּי מִכְבְּדֵי לְעֵלְמָא  
 דָּא, אַכְבֵּד בְּעֵלְמָא דָּאֲתֵי.

וּבּוּזֵי יִקְלוּ, מֵאֵי וּבּוּזֵי יִקְלוּ. דָּא הוּא מֵאֵן דְּלֹא יַדַּע  
 לְיַחְדָּא שְׂמָא קַדִּישָׁא, וְלְקִשְׂרָא קִשְׂרָא  
 דְּמַהִימְנוּתָא, וְלְאִמְשָׁכָא בְּרַכָּאן לְאַתָּר דְּאַצְטְרִיָּה,  
 וְלְאוּקִיר שְׂמָא דְמַאֲרִיָּה. וְכָל מֵאֵן דְּלֹא יַדַּע לְאוּקִיר  
 שְׂמָא דְמַאֲרִיָּה, טַב לֵיהּ דְּלֹא אַבְרִי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וּבּוּזֵי יִקְלוּ, מֵאֵן דְּלֹא יַדַּע לְאוּקִיר  
 לְמַאֲרִיָּה, וְלֹא אֶתְכּוּוֹן בְּאַמֵּן, דְּתַנְיֵנָן גְּדוּל הָעוֹנָה  
 אָמֵן יוֹתֵר מִן הַמְּבָרַךְ. וְהָא אוּקִימְנָא קַמִּיהּ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן,  
 דְּאַמֵּן, מְשִׁיךְ בְּרַכָּאן מִמְּבוּעָא לְמַלְכָּא, וּמִמְּלַכָּא  
 לְמַטְרוֹנִיתָא (דָּא בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל). וּבְאַתּוּוֹן גְּלִיפִין דְּרַבִּי אֶלְעָזָר,  
 מֵאַלְ"ף לְמ"ם, וּמִמ"ם לְנו"ן. כִּיּוֹן דְּמָטוּ בְּרַכָּאן לְנוּן,  
 מִתְמָן נִגְדִין (דף רפ"ה ע"ב) וּנְפַקִין בְּרַכָּאן לְעֵלְאֵי וְתַתְּאֵי,  
 וּמִתְפַּשְׁטֵי בְּכָלָא. וְקָלָא נְפִיק אֶתְשַׁקִּיּוּ מִשְׁקִיּוֹתָא דְּבִרְכָּן,  
 דְּאַפִּיק פְּלַגְיָא עֲבָדָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא.

וְכַד יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, מְשַׁמְרִין לְאַתְבָּא אָמֵן, לְכוּוּנָא  
 לְבִיָּהּ כַּמָּה דְּאַצְטְרִיָּה, כַּמָּה פְּתַחִין דְּבִרְכָּאן פְּתִיחִין

לִיָּה לְעֵילָא, כַּמָּה טָבָאן מִשְׁתַּכְּחִין בְּכִלְהוּ עֲלָמִין, כַּמָּה  
 חֲדוּ בְּכִלְא. מַאי אָגַר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל דְּגַרְמִין הַאי. אָגַר  
 לְהוּ בְּעֲלָמָא דִּין, וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי. בְּעֲלָמָא דִּין בְּשַׁעְתָּא  
 דְּעֶאֱקִין לְהוּ (לְיִשְׂרָאֵל), וּמִצְלָן צְלוֹתָא קָמִי מָאֲרִיָּהוֹן, קָלָא  
 מְכַרְזָא בְּכִלְהוּ עֲלָמִין, (ישעיה כו) פְּתַחוּ שַׁעְרִים וַיָּבֹא גוֹי  
 צְדִיק שׁוֹמֵר אֲמוּנִים אֶל תְּקָרִי אֲמוּנִים, אֵלָא אֲמוּנִים.  
 פְּתַחוּ שַׁעְרִים, כַּמָּה דִּי־יִשְׂרָאֵל פְּתַחִין לְהוּ תַרְעִין דְּבִרְכָאן,  
 כִּן הַשְׁתָּא פְּתַחוּ שַׁעְרִים, וְתִתְקַבַּל צְלוֹתְהוֹן מֵאִינוּן  
 דְּעֶאֱקִין לְהוּ.

הַאי בְּעֲלָמָא דִּין, בְּעֲלָמָא דְאַתִּי מַאי אֲגַרְיָהוּ. דְּכַד  
 יְפוּק בַר נֶשׁ מִהַאי עֲלָמָא, דְּהוּה שׁוֹמֵר לְאַתְבָּא  
 אֲמֵן. מַאי שׁוֹמֵר. כְּלוּמַר, נָטִיר הֵהִיא בְּרַכָּה דְאַמַר הֵהוּא  
 דְּמִבְּרַךְ, וּמְחַכָּה לִיָּה לְאַתְבָּא אֲמֵן, כַּמָּה דְאַצְטְרִיךְ.  
 נְשַׁמְתִּיה סְלָקָא וּמְכַרְזֵי קָמִיָּה, פְּתַחוּ שַׁעְרִים קָמִיָּה, כַּמָּה  
 דְּאִיָּהוּ הוּה פְּתַח תַרְעִין כָּל יוֹמָא, כִּד הוּה שׁוֹמֵר אֲמוּנִים.  
 אֲמַר רַבִּי יוֹסִי אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַאי אֲמֵן. אֲמַר רַבִּי  
 אֲבָא, הָא אוֹקְמוּהָ כְּלָא, אֲמֵן אֲקָרִי מִבּוּעָא  
 דְּהֵהוּא נַחְלָא דְנַגִּיד, אֲמֵן אֲקָרִי, דְּכַתִּיב, (משלי ח) וְאַהֲיָה  
 אֲצִלוּ אֲמוּנָא, אֶל תְּקָרִי אֲמוּנָא, אֵלָא אֲמֵן. קִיּוּמָא דְכִלְהוּ  
 הֵהוּא נַחְלָא (ס"א ט"ל) דְנַגִּיד וְנַפִּיק, אֲמֵן אֲקָרִי. דְּתַנִּיא,  
 (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, עוֹלָם דְלְעֵילָא, עוֹלָם

דִּלְתָתָא. אוּף הָכָא אָמֵן וְאָמֵן, אָמֵן דְּלַעֲיִלָא, אָמֵן  
 דִּלְתָתָא. אָמֵן קִיּוּמָא דְכִלְהוּ, וְהָא אוּקִימָנָא אָמֵן בְּאִינוּן  
 אֲתוּון.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֶלְפֵי עֲמִיקָא דִּבִּירָא דְכָל בְּרַכָּאן  
 מִתַּמָּן נִבְעִין וְנִפְקִין, וּמִשְׁתַּכְחִין. מ"ם פְּתוּחָה,  
 נִהְרָא דְנִגִּיד וְנִפְיָק, וְאֶקְרִי מ"ם. וְהוּא רֹזָא דִּתְנִינָן, מ"ם  
 פְּתוּחָה, מ"ם סְתוּמָה. כְּמָה דְאוּקִימָנָא, (ישעיה ט) לְסַרְבֵּה  
 הַמְשֻׁרָה.

נוּן פְּשׁוּטָה, כְּלָלָא דִּתְרִין נוּנִין, נוּן פְּשׁוּטָה, נוּן כְּפּוּפָה.  
 נוּן פְּשׁוּטָה כְּלָלָא דְאֵת וְא"ו, כְּלָלָא דְנוּן כְּפּוּפָה (ס"א  
 פְּשׁוּטָה). • (ס"א מ"ם פְּתוּחָה, כְּלָלָא דִּתְרִין נוּנִין, נוּן פְּשׁוּטָה, נוּן כְּפּוּפָה. נוּן פְּשׁוּטָה כְּלָלָא  
 דְאֵת וְא"ו) בְּגִין כֶּךָ כְּלָא אֶקְרִי נוּן וְאוּ נוּן. וּבְרֹזָא דִּמְתַנִּיתָא  
 הָכִי תֵאנָא, ו' דְכַר, ו' פְּשׁוּטָה כְּלָלָא דְדְכַר וְנוּקְבָא, נוּן  
 כְּפּוּפָה, בְּכִלְלָא דְפְּשׁוּטָה הִיא. וּבְסַפְרָא דְרַב הַמְנוּנָא  
 סָבָא, מִם דִּהָכָא, הִיא נוּטְרִיקוֹן מְל"ך, וְהֵינּוּ אָמֵן,  
 אָמ"ן נוּטְרִיקוֹן, א"ל מ"לך נ"אָמֵן. כְּלָלָא דְכִלָּא, וְשִׁפִּיר  
 הוּא, וְהָא אֲתַמַּר.

תֵּאנָא, כָּל מֵאן דְשָׁמַע בְּרַכָּה מִתְהוּא דְמִבְרַךְ, וְלָא  
 אֲתַכּוּון בְּאָמֵן, עָלֶיהָ נֶאֱמַר וּבוּזֵי יִקְלוּ. כְּמָה  
 דְאֵת אָמַר, (מלאכי א) לָכֶם הִכְהַנְיִם בּוּזֵי שָׁמַי. מֵאֵי עוֹנְשֵׁיהָ.  
 כְּמָה דְלָא פִתַּח בְּרַכָּאן לַעֲיִלָא, כֶּךָ לָא פִתַּחִין לֵיהָ. וְלָא

עוֹד אֵלֶּא כַּד נִפְיֵק מֵהָאֵי עֲלָמָא, מְכַרְיֵי קַמִּיהָ, וְאִמְרֵי,  
טְרוּקוּ גַלֵּי קַמִּיהָ דְּפִלְנֵיִיא, וְלֹא לִיעוּל, וְלֹא תִקְבְּלוּן  
לֵיהּ, וְוֵי לֵיהּ, וְוֵי לְנִשְׁמַתִּיהָ.

תַּאנָּא, חֵיִיבֵי דְגִיְהֵנָם, כְּלֵהוּ סִלְקֵי בְּמְדוּרִין יְדִיעֵן,  
וְכִמָּה פִתְחִין אֵית לֵיהּ לְגִיְהֵנָם, וְכִלְהוּ פִתְחִין  
לְקַבֵּל פִתְחִין דְגֵן עֵדוּן. וּבִשְׁעָתָא דְאִפְקֵי לְאִינוּן חֵיִיבֵיא  
דְקַבֵּילוּ עוֹנְשֵׁיִיהוּ, אִינוּן פִתְחֵי פִתְחִין, וְשׁוּיִין (ס"א וְשֶׁאֲבִין)  
לוּן לְבַר. וְכִלְהוּ פִתְחִין בְּשִׁמְחָה אַקְרוּן, לְקַבְּלֵיהוּן דְפִתְחִין  
דְגֵן עֵדוּן, וְכֹל פִתְחָא וּפִתְחָא, אַקְרִי שְׁמָא, לְקַבְּלֵי הֵהוּא  
פִתְחָא דְגִיְהֵנָם, וְאִשְׁתְּמוּדְעֵן פִתְחִין לְקַבְּלֵיהוּן פִתְחִין,  
אִינוּן פִתְחִין דְגֵן עֵדוּן.

בְּגִיְהֵנָם אֵית מְדוּרָא בְּתִרְאָה תִתְאָה דְכִלְהוּ, וְהֵהוּא  
מְדוּרָא הֵוֵי מְדוּרָא עַל מְדוּרָא, וְאַקְרִי (אִיּוֹב י')  
אַרְץ עֵיפְתָהּ. מֵהוּ עֵיפְתָהּ. כְּמָה דְאֵת אִמְר (שְׁמוֹת כח) רְבוּעַ  
יְהִיָּה כְפוּל, וּמְתַרְגְּמִינָן מְרוּבַע יְהִיָּה עֵיף, אוּף הָכָא  
עֵיפְתָהּ, כְּלוּמַר כְּפוּלָהּ. וְהֵהוּא אַקְרִי שְׁאוּל תַּחְתִּית,  
שְׁאוּל הוּא מְדוּרָא חַד. תַּחְתִּית, הוּא מְדוּרָא תִתְאָה. וּבְגֵין  
כֶּךָ אַקְרִי אַרְץ עֵיפְתָהּ תַּחְתִּית, וְאַקְרִי אַבְדוּן. וְעַל דָּא  
כְּתִיב, (מְשַׁלֵּי כו) שְׁאוּל וְאַבְדוּן. וְכִלְהוּ מְדוּרִין לָא אַכְפְּלוּ,  
וְכִלְהוּ לָא עֵיִפִין בַּר מֵהָאֵי.

וְתַאנָּא, מֵאן דְנַחֲת לְאַבְדוּן (דף רפ"ו ע"א) דְאַקְרִי תַּחְתִּית,



לָא סָלִיק לְעֵלְמִין. וְהָהוּא אֶקְרִי גְבַר דְּאִשְׁתִּי וְאִתְּאֲבִיד  
 מִכְּלָהּ עֵלְמִין. וְתֵאנָא, לְהָהוּא אֶתְרַ נְחִתִּין לְהִנְהוּ גְבַרִי  
 דְּמִבְּנֵי לְאִתְּבֵא אֶמֶן, וְעַל אֶמֶן סְגִיִּין דְּאִתְּאֲבִידוּ מִנֵּיהּ,  
 דְּלֹא חָשִׁיב לְהוּ, דִּיִּנְיָן לֵיהּ בִּגְיֵהָנָם, וְנִחְתִּין לֵיהּ בְּהָהוּא  
 מְדוּרָא תְּתֵאָה, דְּלִית בָּהּ פְּתָחָא, וְאִתְּאֲבִיד וְלֹא סָלִיק  
 מִנֵּיהּ לְעֵלְמִין. וְעַל דָּא פְּתִיב, (אִיּוֹב ז) כָּלָה עָנָן וַיִּלֶךְ כֵּן  
 יוֹרֵד שְׁאוּל לֹא יַעֲלֶה. וְלֹא, וְהָא פְּתִיב (יֹנָח ב) מִבְּטָן שְׁאוּל  
 שׁוֹעֲתִי שְׁמַעְתָּ וְגו'. וְכִתִּיב (שְׁמוּאֵל א ב) מוֹרִיד שְׁאוּל וַיַּעַל.  
 אֶלֹא הֶכָּא שְׁאוּל, הֶתֶם תַּחְתִּית. וְאוּקְיָמָנָא הָא דְּאִהְדֵּר  
 בֵּיהּ, הָא דְּלֹא אִהְדֵּר בֵּיהּ.

אֲמַר רַבִּי יוֹסִי, מַאי דְּכִתִּיב, (יִרְמִיָּה ב) כִּי שָׂתִים רַעוֹת עָשָׂה  
 עָמִי אוֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לְחָצוֹב לָהֶם  
 בְּאֵרוֹת וְגו'. אוֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים, דָּא הוּא דְּלֹא  
 בְּעֵי לְקַדְשָׁא שְׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּאֶמֶן. מַאי  
 עוֹנְשִׁיהּ. פְּתִיב לְחָצוֹב לָהֶם בְּאֵרוֹת בְּאֵרוֹת נְשַׁבְּרִים,  
 דְּנִחְתִּין לְגִיֵּהָנָם דְּרָגָא בְּתַר דְּרָגָא, עַד דְּנִחְתִּין לְאֲבִדוֹן  
 דְּאֶקְרִי תַּחְתִּית. וְאִי אִיהוּ קַדִּישׁ שְׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ  
 הוּא, לְכוּוֹנָה בְּאֶמֶן פְּדִקָּא יָאוּת, סָלִיק דְּרָגָא בְּתַר דְּרָגָא,  
 לְאִתְּעַדְנָא מִהָהוּא עֲלָמָא דְּאִתִּי, דְּנִגִּיד תְּדִיר לֹא פְּסִיק,  
 הָדָא הוּא דְּכִתִּיב, (תְּהִלִּים לֹא) אֶמוּנִים נּוֹצֵר יְי' וּמִשְׁלֵם עַל  
 יְתֵר עוֹשֶׂה גְּאוּתָהּ.

תָּאנָא, שִׁירָה מְשִׁיךְ בְּרָכָאן מֵעִילָא לְתַתָּא, עַד  
דִּישְׁתַּכְחוּן בְּרָכָאן בְּכֻלְהוּ עַלְמִין. (אמר רבי יוסי אינון

ישראל למימר שירתא, שלימתא שירה דכליל כל שאר שירין גדא הוא דכתיב, (ישעיה יב)  
וְאִמְרַתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ  
בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ). אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זְמִינִין אִינוּן  
יִשְׂרָאֵל לְמִימַר שִׁירַתָּא, מִתַּתָּא לְעִילָא, וּמֵעִילָא לְתַתָּא.  
וְלִקְשָׁרָא קְשָׁרָא דְמַהִימְנוּתָא. דְכָתִיב, (במדבר כא) אִזְּ שִׁיר  
יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. אִזְּ שָׁר לָא נְאָמַר, אֶלָּא אִזְּ  
יִשִּׁיר. וְכֵן כֻּלְהוּ כְּהֵאֵי גִוּוּנָא. אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת, מִתַּתָּא  
לְעִילָא. עָלִי בְּאֵר עֲנֹו לָהּ, עָלִי בְּאֵר, כְּלוּמַר סָק  
לְאַתְרֵיךְ, לְאַתְאֲחָדָא בְּבַעְלֵיךְ, דָּא הוּא מִתַּתָּא לְעִילָא.  
וְלַבְתָּר מֵעִילָא לְתַתָּא, (דְּהָא עַד הַשְׁתָּא בְּגִלוּתָא אֲשַׁתְּכַחַת עֲמִנָא) בְּאֵר

חֲפֻרוֹה שָׁרִים, דְּאוֹלִידוּ לָהּ אֲבָא וְאִמָּא, (לְעִילָא)  
כְּרוּה נְדִיבֵי הָעָם, אֵלִין אֲבָהֶן, דְּאֶקְרוּן (תהלים מז) נְדִיבֵי  
עַמִּים. כְּרוּה, אֲתֵר לְאַזְדוּגָא בְּהַ מְלָכָא, בְּבִרְכָן. וּבְמָה  
הוּא זְווגָא. בְּמַחֲוּקָא, דָּא יְסוּד. בְּמִשְׁעֵנוּתָם, דָּא נְצַח  
וְהוּד, מֵעִילָא לְתַתָּא. וּמִמְדַּבְּר מִתְנָה, וּמִמְתַּנָּה נַחְלִיאַל,  
וּמִנַּחְלִיאַל בְּמוֹת. הָא קְשׁוּרָא שְׁלִימָא, קְשׁוּרָא  
דְּמַהִימְנוּתָא, קְשׁוּרָא קִימָא דְּכֻלָּא בֵּיהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זְמִינִין יִשְׂרָאֵל לְמִימַר שִׁירַתָּא שְׁלִימָתָא.  
שִׁירַתָּא דְּכֻלִּיל כָּל שְׁאָר שִׁירִין. הַדָּא הוּא דְּכָתִיב,

וְאָמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לֵה' קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ  
 בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו. בְּהוּא זְמַנָּא כְּתִיב, (זכריה יד) וְהָיָה יי'  
 לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יי' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.  
 וְכְתִיב (תהלים קכו) אִזּוּ יִמְלֹא שְׁחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה, אִזּוּ  
 יֵאמְרוּ בַגּוֹיִם הַגְּדִיל יי' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהִים.  
 בְּרוּךְ יי' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלֹךְ יי' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

### פְּרֻשַׁת הָאֲזִינוּ

(דברים לב) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרִי פִי,  
 רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר השירים ה) פָּתַחְתִּי אָנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי  
 חָמַק עָבַר וְגו', בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצָּאֲתִיהוּ קְרָאֲתִיו וְלֹא  
 עָנָנִי. מַה כְּתִיב לְעֵילָא. אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר וְגו'. אָנִי  
 יִשְׁנָה, אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָנִי יִשְׁנָה, מִפְּקוּדֵי  
 אֲוִרֵייתָא, בְּזְמַנָּא דְאֲזִילְנָא בְּמַדְבָּרָא. וְלִבִּי עַר, לְאֵעֲלָא  
 לְאַרְעָא, לְמַעַבְדַּ לְהוּ (נימוסין) דְהָא כָּל פְּקוּדֵי אֲוִרֵייתָא  
 בְּאַרְעָא מְשַׁתְּכִינן. קוּל יוֹדִי דוֹפֵק, דָּא מִשָּׁה. דְאוּכַח  
 לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה וַיִּפְתַּח, (דף 971 ע"ב) בְּכַמָּה קְטָטִין.  
 דְכְּתִיב, (דברים א) אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים וְגו', (דברים ט) מִמָּרִים הֵייתֶם  
 וְגו'. (דברים ט) וּבַחֲוֹרֵב הִקְצַפְתֶּם וְגו'. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שיר

השירים ה) דוֹפֵק.

וְעַם כָּל דָּא דְמִשָּׁה אוּכַח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרַחֲמֵי מוֹתָא הוּוּ

וְאָמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לֵה' קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ  
 בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו. בְּהוּא זְמַנָּא כְּתִיב, (זכריה יד) וְהָיָה יי'  
 לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יי' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.  
 וְכְתִיב (תהלים קכו) אִזּוּ יִמְלֹא שְׁחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה, אִזּוּ  
 יֵאמְרוּ בַגּוֹיִם הַגְּדִיל יי' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהִים.  
 בְּרוּךְ יי' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלֹךְ יי' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

### פְּרֻשַׁת הָאֲזִינוּ

(דברים לב) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרִי פִי,  
 רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר השירים ה) פֶּתַחְתִּי אָנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי  
 חָמַק עָבַר וְגו', בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצָּאתִיהוּ קָרָאתִיו וְלֹא  
 עָנָנִי. מַה כְּתִיב לְעֵילָא. אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר וְגו'. אָנִי  
 יִשְׁנָה, אָמְרָה כְּנֹסֶת יִשְׂרָאֵל. אָנִי יִשְׁנָה, מִפְּקוּדֵי  
 אֲוִרֵייתָא, בְּזְמַנָּא דְאֲזִילְנָא בְּמַדְבָּרָא. וְלִבִּי עַר, לְאֵעֲלָא  
 לְאַרְעָא, לְמַעַבְדַּ לְהוּ (נימוסין) דְהָא כָּל פְּקוּדֵי אֲוִרֵייתָא  
 בְּאַרְעָא מְשַׁתְּכַחֲזִין. קוּל יוֹדֵי דוֹפֵק, דָּא מִשָּׁה. דְאוּכַח  
 לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה וַיִּפְתַּחֲזִין, (דף 971 ע"ב) בְּכַמָּה קְטָטִין.  
 דְכְּתִיב, (דברים א) אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים וְגו', (דברים ט) מִמָּרִים הֵייתֶם  
 וְגו'. (דברים ט) וּבַחֲוָרֵב הִקְצַפְתֶּם וְגו'. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שיר

השירים ה) דוֹפֵק.

וְעַם כָּל דָּא דְמִשָּׁה אוּכַח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרַחֲמֵי מוֹתָא הוּוּ

כָּל מְלוֹי, דְּכָתִיב, (דברים ז) כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לַיְי אֱלֹהֶיךָ.  
 וּבְךָ בָחַר יְי אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם וְגו' (דברים יד) בְּנִים  
 אַתֶּם לַיְי אֱלֹהֵיכֶם (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּיְי. וְעַל דָּא  
 (דברים כז) וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְי אֱלֹהֶיךָ. (דברים ז) כִּי מֵאֲהַבְתָּ יְי  
 אֶתְכֶם. הֲדָא הוּא דְכָתִיב, (שיר השירים ה) פִּתְחֵי לִי אַחוֹתַי

### רְעִיתִי.

מַה כְּתִיב. (שם) קָמְתִי אֲנִי לְפִתּוּחַ לְדוּדַי, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל  
 בְּעוֹד דִּהְוִינָן זְמִינִין לְמִיעַל לְאַרְעָא, וְלִקְבֵּלָא אֵינּוּן  
 פְּקוּדֵי אֲוִרֵיתָא עַל יְדוּי דְּמִשָּׁה. מַה כְּתִיב, (שם) וְדוּדַי  
 חָמַק עָבַר. דְּכָתִיב, (דברים לד) וַיִּמַּת שָׁם מִשָּׁה עֶבֶד יְי.  
 בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצָּאֲתִיהוּ, דְּכָתִיב וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד  
 בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִשָּׁה. קָרְאֲתוּ וְלֹא עָנְנִי, דְּלֹא הָוּה דָּרָא  
 כְּדָרָא דְּמִשָּׁה, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁמַע לְקִלְיָהוּן, וְעַבְד  
 לְהוּ נִסִּין וְנִימוּסִין, כְּמָה דְּעַבְד עַל יְדוּי.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, קָמְתִי אֲנִי לְפִתּוּחַ לְדוּדַי, דָּא קוּדְשָׁא  
 בְּרִיךְ הוּא בְּיוֹמוֹי דְּמִשָּׁה, דְּכָל יוֹמוֹי לֹא בַּעַ  
 דְּמִלְאַכָּא וּשְׁלִיחָא לְדַבְּרָא עִמִּיהּ, דְּכָתִיב, (שמות לג) אִם אֵין  
 פְּנִיךָ הוֹלְכִים וְגו'. זַפָּאָה חוֹלְקִיָּה דְּמִשָּׁה, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ  
 הוּא אֶסְתַּכֶּם לְרַעוּתִיהּ. וְדוּדַי חָמַק עָבַר, בְּיוֹמוֹי דִּיהוּשַׁע,  
 דְּכָתִיב, (יהושע ה) לֹא כִי אֲנִי שׂוֹר צָבָא יְי.

תָּא חַזִּי, מִשָּׁה הָוּה שָׁמַע קָלָא קְדִישָׁא דְּמִלְכָּא עֲלָאָה,

וְלֹא אֶזְדַּעְזַע, וְכָל שָׁפָן מִלְּאֲכָא, דְּלֹא בַּעַא (וְלֹא קבליה). בְּתַר דְּשָׁכִיב מַה כְּתִיב. וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שֵׁר צְבֹא יִי'. וְכֹתִיב (שם) וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פְּנֵי אֲרֻצָּה. עֵתָה בָּאתִי, בְּיוֹמוֹי דְּמִשָּׁה רַבָּךְ אֲתִינָא, וְלֹא קִבְלָנִי. בֵּיה שַׁעֲתָא, יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל שְׁבַחָא דְּמִשָּׁה. בְּהֵוּא זְמַנָּא בַּעוּ יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא אֶזְדַּמְן לְהוּ הַכִּי כְּיוֹמוֹי דְּמִשָּׁה, הָדָא הוּא דְּכֹתִיב בְּקִשְׁתֵּיהוּ וְלֹא מִצָּאתִיהוּ וְגו'.

(דברים לב) הָאֶזְיִנוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה, רַבִּי חֵיִיא אָמַר, זַכָּאָה חוֹלְקִיָּה דְּמִשָּׁה, יִתִּיר מִכָּל נְבִיאֵי עֲלָמָא.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב (ישעיה א) שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהֶאֱזִינִי אֶרֶץ כִּי יִי דִּבֵּר. שָׁמְעוּ שָׁמַיִם, יִשְׁעִיָּה דִּהוּה יִתִּיר רְחִיקָא מִמְּלַכָּא, כְּתִיב שָׁמְעוּ שָׁמַיִם. מִשָּׁה דִּהוּה יִתִּיר קָרִיב לְמִלְכָּא, כְּתִיב הָאֶזְיִנוּ הַשָּׁמַיִם.

תָּאנָא, בְּהֵוּא זְמַנָּא דְּאָמַר יִשְׁעִיָּהוּ שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהֶאֱזִינִי אֶרֶץ. כַּמָּה גַּרְדִּינֵי טְהִירִין אֶזְדַּמְנוּ לְתַבְרָא רִישִׁיָּה, נִפְקָא קָלָא וְאָמַר, מֵאֵן הוּא דִּין דְּבַעֵי לְאַרְעֵשָׁא עֲלָמִין. עַד דְּפִתַּח וְאָמַר, לָאו אָנָּא, וְלָאו דִּידִי, אֶלָּא כִּי יִי דִּבֵּר, וְלָאו אָנָּא. בְּמִשָּׁה מַה כְּתִיב. הָאֶזְיִנוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה, אָנָּא וְלֹא אַחֲרָא. וְאֲדַבְּרָה בְּלֹא דְּחִילוּ. וְתִשְׁמַע הָאֶרֶץ אֲמַרִי כִּי, וְלֹא מֵאַחֲרָא. זַכָּאָה חוֹלְקִיָּה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאַתּוּן גְּלִיפִן דְּרַבִּי אֶלְעָזָר,

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ, הֲכֵא אֶתְרַמִּיז  
שָׁמָּא קְדִישָׁא עֲלָאָה.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, תּוּ מַה בֵּין מֹשֶׁה לִישְׁעֵיהוּ. מֹשֶׁה אָמַר  
הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם, הַשָּׁמַיִם, שָׁמַיִם עֲלָאִין, אֵינּוּן  
דְּאֶשְׁתְּמוּדְעֵן, דְּאֶקְרוּן שָׁמָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְתִשְׁמַע  
הָאָרֶץ, אָרֶץ עֲלָאָה, הֵיא דְאֶשְׁתְּמוּדְעָא, וְאִיהִי אָרֶץ  
הַחַיִּים. בִּישְׁעֵיהּ כְּתִיב, שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְלֹא הַשָּׁמַיִם. הַאֲזִינִי  
אָרֶץ, וְלֹא הָאָרֶץ. וְאֵינּוּן שָׁמַיִם וְאָרֶץ תַּתְּאִין. וְעַם כָּל  
דָּא, בְּעוּ לְאֶעֱנֶשָׁא לֵיהּ, עַד דְּאָמַר כִּי יִי דְבֵר, וְלֹא  
אָנָּא. וּמֹשֶׁה אָמַר כּוּלֵי הַאי, דְּכְתִיב הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם  
וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרִּי פִי.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) כְּתִפוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר וְגו'.  
זַכָּאָה חוּלְקִיהוּן דְּיִשְׂרָאֵל מִכָּל עַמִּין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים  
וּמְזֻלוֹת, דְּהָא כָּל שָׂאָר עַמִּין אֶתְיְהִיבוּ לְרַבְרְבָן מְמַנָּן,  
בְּשִׁלְטְנוֹתָא עֲלֵיהוּ. וְיִשְׂרָאֵל קְדִישִׁין, זַכָּאָה חוּלְקִיהוּן  
בְּעֶלְמָא דִּין וּבְעֶלְמָא דְּאֶתִי, דְּלֹא יְהֵב לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ  
הוּא לֹא לְמִלְאָכָא, וְלֹא לְשִׁלְיָטָא אַחְרָא, אֶלָּא הוּא אֶחָיד  
לוֹן לְחוּלְקִיהּ, הֲדָא הוּא דְּכְתִיב כִּי חִלַּק יִי עַמּוֹ. וְכְתִיב,  
(תְּהִלִּים קל"ה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה. כְּתִפוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר, מַה  
תְּפוּחַ מִתְּפָרְשָׁא בְּגוּוֹנוֹי, עַל כָּל שָׂאָר אֵילָנֵי חֻקְלָא, כִּף  
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְּפָרֵשׁ וְאֶתְרָשִׁים עַל כָּל חֵילִין

עֲלֵאִין וְתַתְּאִין, בְּגִין כֶּךָ (ישעיה מח) יִי' צְבָאוֹת שְׁמוֹ, אוֹת  
הוּא בְּכָל חֵילָא דְלַעֲיִלָא.

תָּא חַוִּי, קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כְּתַפּוּחַ, דְּאִית בֵּיה תְּלַת  
גְּוֹוִינִין. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּשׁוֹשְׁנָה. מֵאן שׁוֹשְׁנָה. אָמַר  
רַבִּי אַבָּא, שׁוֹשְׁנָה סֶתֶם, שׁוֹשְׁנָה דְּאֶתְכַלִּילַת בְּשִׁית  
טְרַפִּי, שׁוֹשְׁנָה דָּא גְּוֹוִינְיָה חַוּוּר וְסוּמְקָא. וְכֹלָא הוּא תְּרִין  
גְּוֹוִינִי, סוּמְקָא וְחַוּוּר, הֵכִי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כְּתַפּוּחַ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּשׁוֹשְׁנָה.  
דְּהֵכִי אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, (שיר השירים ח) תַּחַת  
הַתַּפּוּחַ עוֹרְרַתִּיךָ. תַּחַת הַתַּפּוּחַ (דף 97"ו ע"א) בְּאֵן אֶתֶר הִיא.  
אֶלָּא אֵלִין אֲבַהֲתִין דְּאֶמְרֵן. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, דָּא יוֹבְלָא.  
רַבִּי אַבָּא אָמַר, כֹּלָא שְׁפִיר, אֶלָּא אֵלִין אֲבַהֵן דְּקֶאֱמְרֵן,  
אֵלִין אֵינּוּן ג' גְּוֹוִינִי, דְּמִתְחַבְּרֵן בְּתַפּוּחַ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּאֵן אֶתֶר אֶתְכַלִּילַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל  
בְּשׁוֹשְׁנָה. בְּאֵינּוּן נְשִׁיקִין דְּרַחֲמִימוּתָא, דְּאֶתְדַבְּקַת  
בְּמִלְכָּא עֲלָאָה, נְטִלָה תְּרִי שׁוֹשְׁנִים, כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר (שיר  
השירים ה) שְׁפֹתוֹתָיו שׁוֹשְׁנִים. וּבְגִין כֶּךָ אָמְרָה כְּנֶסֶת  
יִשְׂרָאֵל, (שם א) יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. (כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר (בראשית מא)  
וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי) בְּגִין דְּאֶתְכַלִּילַת בְּשׁוֹשְׁנִים, בְּתַרִּי  
שְׁפוּוֹן דִּילִיָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא שְׁמִים אֶקְרִי. וּבְגִין



דְּאֶקְרִי שָׁמַיִם, כָּל אֵינֹון רְקִיעֵין דְּאֶתְכֻלִּילֵן בְּשָׁמַא דְּאֵ,  
 (ס"א שְׁבַעַה אֵינֹון דְּכַד מִתְחַבְּרֵן וְכוּ') כִּד מִתְחַבְּרֵן כְּחֻדָּא, אֶקְרוּ שָׁמַיִם,  
 וְאֶקְרוּ שָׁמַא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מֵאן אֵינֹון רְקִיעֵין.  
 שְׁבַעַה אֵינֹון.

כְּמָה דְּתַנִּינֵן, וִילֹון, רְקִיעַ, שְׁחָקִים, זְבוּל, מְעוֹן, מְכוּן,  
 עֲרָבוֹת. וּבְאֶגְדָּתָא דְּבִי רַב הַמְּנוּנָא סָבָא, הָכִי  
 תַּנִּינֵן. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הָנִי בְּרִייתִי דְּבִי רַב הַמְּנוּנָא סָבָא  
 הָכִי, וְסָגִיאִין אֵינֹון בְּכָל הָנִי גְּוֹוִנִי. כְּמָה דְּתַנִּינֵן, אָמַר  
 רַבִּי שְׁמַעוֹן, תַּנִּינֵן בְּאֵינֹון בְּרִייתִי, (ס"א דְּלִבְר) דְּלִגְבֵי דְּכָל  
 הָנִי שְׁבַעִין כְּתָרִין דְּמִלְכָּא. לְקַבְּלִיהוֹן שְׁוִיִין ז' רְקִיעֵין,  
 ז' כְּכַבֵּיא דְּרַהֲטִין וְאֶזְלִין, וְקָרִי לֹון שְׁמָהן בְּשָׁמָהן. וְאֶף  
 עַל גַּב דְּשְׁוִיִין כְּלָהוּ כְּסָאֵי דְּרְקִיעֵין, דְּשְׁבַעַה כְּכַבֵּיא,  
 שְׁבַתָּאֵי, צְדָקָא, מְאָדִים, חֲמָה, נוּגָה, כּוּכָב, לְבָנָה. וְשׁוִין  
 אֶלִין לְקַבִּיל אֶלִין, בְּכַסּוּיָא דְּמִלִּין. לְגַבֵּי אֵינֹון דְּכְתִיב,  
 (ישעיה מז) יַעֲמְדוּ נָא וַיּוֹשִׁיעוּךָ הוֹבְרֵי שָׁמַיִם הַחֹזִים  
 בַּכְּכָבִים. כְּלָהוּ מִלִּין מִתְכַּסִּיין, וְאֶף עַל גַּב דְּלָאו אֹרְחֵי  
 דְּאֹרִייתָא. וְאַנֵן בְּתַר אֹרְחִין דְּאֹרִייתָא קָא אֶזְלִינֵן,  
 כְּמָה דְּכְתִיב, (בראשית כו) וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמוֹת אֲשֶׁר  
 קָרָא לָהֶן אָבִיו, כְּמָה דְּמִלִּיל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֶזְלִינֵן,  
 וּבִתְדִיָּה אֶזְלִינֵן, כְּמָה דְּכְתִיב, (דברים כח) וְהִלַכְתָּ בְּדַרְכָיו.  
 אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פְּשִׁיטִין מִלִּין אֶלִין לְגַבֵּי חַבְרִיָּא,

וְאֶשְׁתַּמּוּדְעֵן מְלִי בְּהוּ, וְאֶף עַל גַּב דְּאֶתְכַפְּסִינָן. אָמַר לִיה  
וְהָכִי תִנּוּן, כְּמָה דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי חֵיָא לְקַמָּן.  
וְהָכִי אֹלִיפְנָא מְאִינּוֹן בְּרִייתִי, דִּתְנָא בְּיוֹמוֹי דְּשְׁלֹמָה  
מְלָכָא, קִיָּמָא סִיְהָרָא בְּאֶשְׁלָמוֹתָא, וּבְאַתְרִין סְגִיָּאִין  
אֶשְׁתַּמּוּדְעֵן מְלִי דְּאִינּוֹן בְּרִייתִי.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָרִימִית יְדֵי בְּצִלוֹ לְקַדִּישָׁא עֲלָאָה,  
דְּמִלִּין אֲלִין אֶתְגְּלִיאוּ עַל יְדֵי, בְּהָהוּא עֲלָמָא,  
כְּמָה דְּאֶתְכַפְּסִיאוּ בְּלָבָאִי. וְלִית אָנּוּן בְּאִינּוֹן אָרְחִין דְּאִינּוֹן  
בְּרִייתִי, אֹרְחִי דְּאֹרִייתָא נְקֻטִּינּוֹן.

תַּאנָּא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵאֵן לָךְ רַב בְּחַכְמַתָּא כְּדוּד  
מְלָכָא, וְשְׁלֹמָה מְלָכָא בְּרִיָּה, בְּהָאִי כְּתָרָא  
דְּאֶשְׁתַּמּוּדַע בְּבְרִייתִי אֲלִין. וְסִיְהָרָא קְרִיָּיה דְּדוּד מְלָכָא  
צְדָק, דְּהָא דִּילִיָּה הוּא, דְּכְתִיב, (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעְרֵי  
צְדָק אָבָא בָּם אֹדָה יְהוָה. שְׁלֹמָה מְלָכָא הָכִי נָמִי, וְאִיהוּ  
אֶתְקָרִי צְדָק, וְשִׁמְשָׂא דְּאֶתְקָרִי בְּבְרִייתִי בְּרִית, אִיהוּ  
אֶקָרִי מִשְׁפָּט. וְאִינּוֹן כְּרִסִּי יִקְרָא דְּמְלָכָא, דְּכְתִיב, (תהלים  
פס) צְדָק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כְּסֹאךָ. צְדִיק וְצְדָק הָכִי נָמִי בְּחַד  
דְּרָגָא הוּו. תַּאנָּא, ז' כְּתָרִין אֹקְמוּהָ, תְּשַׁעָּה אֶקְרוּן.  
וְאֶפִּילוּ בְּאִינּוֹן בְּרִייתִי, שְׁבַעָּה רְקִיעִין אִינּוֹן תְּשַׁעָּה הוּו.  
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַד אֵימַתִּי יִקְרוּן חֲבַרְיָא בְּהַנִּי מְלִין.  
הָא אָנּוּן בְּתַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲזִלִּינּוּ, וְאָנּוּן יְדַעִי

מְלִין, וְהָאֵתְגִלִּי עַל יְדֵן מְלָה דָא, מַה דְּלֵא אֶתְגִּלִּי  
 לְקַדְמָאִי. מִכָּאן וּלְהֵלָאָה, כָּל אֵינּוֹן מְלִין, וְכָל אֵינּוֹן  
 בְּרִיִּיתִי, סְלִיקוּ לְהוּ לְאֵינּוֹן דְּלֵא עָאלוּ וְנִפְקוּ, וּבְנִיְהוֹן  
 אֶתְיִין לְשִׂאֲלָא. וְכַד יִשְׂאֲלוּן, יִמְרוּן חֲבַרְיָא, וְוִי לְדָרָא  
 דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אֲסַתְלִיק מִנִּיהָ. אָבֵל תָּא חֲזִי מִכָּאן  
 וּלְהֵלָאָה, לָא יְהֵא דְרָא כְּדָרָא דָא, וְלֵא אֲוִרִיִּיתָא אֶתְגִּלִּי  
 עַל חֲבַרְיָא.

תָּא חֲזִי, דְרָא בְּתֵרָאָה דְנִפְקוּ מִמְצָרִים, יִדְעוּ כְּלָא, דְהָא  
 מִשָּׁה גִלִּי לֹון כָּל אֵינּוֹן מ' שְׁנִין דִּהוּוּ בְּמַדְבָּרָא, כְּמַה  
 דְּאִמִּינָא. תָּאנָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְאִף מִשָּׁה לָא גִלִּי דָא,  
 אֲלֵא בְּהֵוֹא יוֹמָא דִּהוּוּ סְלִיק מִן עֲלָמָא, דְכִתְיֵב, (דְּבֵרִים  
 לֵא) בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם, בְּהֵוֹא יוֹמָא מִמֶּשׁ,  
 וְעַם כָּל דָּא לָא אָמַר, עַד דִּיִּהְבּוּ לִיָּה רְשׁוּתָא. דְכִתְיֵב,  
 (שֵׁם) וְעַתָּה פָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. וְכַד גִּלִּי, לָא  
 אָמַר הָאֲזִינוּ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתִיב אֶת הַשִּׁירָה, וְכִי שִׁירָה אֶקְרִי. אָמַר  
 רַבִּי יִצְחָק שִׁירָה וְדָאִי, מַה (דף רפ"ז ע"ב) שִׁירָה אֶתְמַשְׁכָּא  
 בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵעִילָא לְתַתָּא, אוּף הָכִי מְלִין אֶלִין  
 אֶתְמַשְׁכֵּן בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵעִילָא לְתַתָּא, וּבְגִין כֶּךָ אָמַר  
 מִשָּׁה שִׁירָה.

תָּא חֲזִי, כּוּלִי הָאִי אָמַר מִשָּׁה, וְקָרָא לְעֵלְאִין, עַד לָא

יִימָא מְלָה, דְּכִתִּיב הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם. יַעְרוֹף פַּמָּטָר וְגו'.  
 וְכָל כֶּף לְמָה. מְשׁוּם כִּי שֵׁם יי' אֶקְרָא. עַד דְּיִימָא מְלָה,  
 אֲרַעִישׁ כְּלָהוּ עֲלָמִין.

תָּאנָא בְּהֵיא שַׁעְתָּא דְּאִמְר מֹשֶׁה הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם  
 וְאִדְבְּרָה, אֲתַרְגִּישׁוּ עֲלָמִין. נִפְק קָלָא וְאִמְר,  
 מֹשֶׁה מֹשֶׁה, אִמְאִי אַתְּ מַרְעִישׁ עֲלָמָא כְּלָא. אַתְּ בְּרִיה  
 דְּבַר נָשׁ, וּבְגִינְךָ אֲתַרְגִּישׁ עֲלָמָא. פְּתַח וְאִמְר, כִּי שֵׁם יי'  
 אֶקְרָא. בְּהֵיא שַׁעְתָּא אֲשַׁתְּקוּ, וְאַצִּיתוּ מְלוּי.

השלמה מההשמטות (סימן י"ח)

תָּנוּ רַבָּנֵן, כְּשִׁחְלָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי. עָאלוּ קַמִּיה  
 ר' פִּנְחָס, וְר' חִיָּיא, וְר' אֲבָהוּ. אָמְרוּ לוּ, מֵאֵן  
 קִיִּימָא דְּעֲלָמָא, שְׂכִיב. אָמַר לוֹן, לָא בִּי דִּינָא  
 דְּלַעִילָא מְעֵינִין בְּדִינָאִי, דִּהָא אָנָא חֲזָאִי דְּלִית אָנָא  
 מְתִיִּהִיב לְמִלְאָכָא וְלִדְיִינָא דְּלַעִילָא. דִּהָא לָאו  
 כְּשָׂאָר בְּנֵי נְשָׂא. אָלָא הָאִי דִּינָא דִּילִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ  
 הוּא דְּיִינֵיהּ, וְלָא בִּי דִּינֵיהּ. וְהֵינּוּ דְּאִמְר דְּוֹד,  
 בְּבַעוּתִיהּ קַמִּיה (תהלים מג) שְׁפִטְנֵי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי.  
 וְכֵן שְׁלֵמָה אָמַר, (מלכים א ח) לַעֲשׂוֹת מְשֻׁפֵּט עַבְדּוֹ, הוּא  
 בְּלַחֲדוּי, וְלָא אַחֲרָא.

דִּהָא תָּנֵן (תנינן), כְּשֶׁהָאָדָם שְׂכִיב, בִּי דִּינָא דְּלַעִילָא  
 מִסְתְּכְּלִין בְּדִינּוּי, אִית מְנַהוֹן דְּנִטָּאן לְכַף זְכוּת,

דְּאֲחֻזִּין זְכוּתָא דְּבַר נֶשׁ, וְאִית מְנַהוֹן דְּנִטְאן לְכַף  
 חוּבָה, דְּאֲחֻזִּין חוּבָה דְּבַר נֶשׁ. וְלֹא נִפְיֵק אִינִישׁ מִן  
 דִּינָא, כְּמָה דִּהוּה בְּעֵי.

אַבְל מֵאן דְּדָאִין לִיָּה מְלָכָא עֵילָאָה, דְּשִׁלִּיט עַל  
 כּוּלָא, הוּא טַב, וְלֹא יִכִּיל אִינִישׁ לְמַהוּי בְּהַהוּא  
 דִּינָא, בַּר טַב. מְאִי טַעֲמָא, דִּהָא תַּנּוּן, מְכִילוּי דְּמְלָכָא  
 עֵילָאָה, נְטִי לְזְכוּתָא תְּדִיר, וְהוּא כּוּלִיָּה צַד  
 דְּמַהִימְנוּתָא, וּבִידּוֹ לְשִׁבְקָא לְחֻטְאִין וְחוּבִין, הִדָּא הוּא  
 דְּכִתִּיב, (תהלים קל) כִּי עֲמַךְ הִסְלִיחָה וְגו', וְלֹא עִם אַחֵר.  
 וּבְגִין כֶּךָ בְּעֵינָא קַמִּיָּה דִּהוּא (יְהֵא) יְדִין דִּינָאִי, וְאֲנָא  
 אֶעִיל תְּלִיסַר אַבְבֵי לְעֵלְמָא דְּאֲתִי, דְּלֹא אֶעְבְּרוּ  
 לֹון בַּר אַבְהָתָא, וְלֹא יְהֵא מֵאן דִּימְחִי בִּידֵי, וְעוּד דְּלֹא  
 אֲתַבַּע רְשׁוּתָא מְנַהוֹן.

אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מְלָה, וְחֲמוּ בֵי מַרְעִיָּה, דְּלֹא הָוָה  
 תַּמְן. תְּוֹוהוּ, וְלֹא (תוּרָה) יִכִּיל חַד מְנַהוֹן לְמַלְלָא  
 בְּפּוּמִיָּה, מְדַחִילוּ רַבָּה דִּהָוָה עֲלִיהוֹן. עַד דִּהוּו יְתַבִּין,  
 סְלִיק לֹון רִיחִין דְּבוּסְמִי סְגִיָּאִין, וְכָל חַד וְחַד מְנַהוֹן  
 אֲתִיִּישׁב, עַד דְּחֲמוּ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְהוּא מְמַלְל מְלִין,  
 וְלֹא הָוָה חֲמָאן אֲחֶרן בַּר מִינִיָּה. לְבַתַּר עֵידָן, אֲמַר לֹון  
 רַבִּי שְׁמַעוֹן, חֲמִיתוֹן מִיָּדִי. אֲמַר לִיָּה ר' פְּנַחֶס, לָא.  
 אֲלֹא כּוּלְנָא תְּוֹוהִין עַל דְּלֹא חֲמִינָא לְךָ בְּבֵי מַרְעַךְ זְמַן